07.02.2017

Eduskunta

Lakivaliokunta

Asia: HE 263/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vankeuslain, tutkintavankeuslain ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta
https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+263/2016

Vankila- ja Kriminaalityön henkilöstö VaKHe ry lausuu esitykseen seuraavaa.

Yleistä

Suurimmalle osalle vangeista tehdään vankilassa oloaikana rangaistusajan suunnitelma (Ransu). Ransussa vangin ongelmat kartoitetaan ja hänelle laaditaan tavoitteellinen ohjelma hänen ongelmien pohjalta ja rangaistusaikana ohjelmaa pyritään toteuttamaan. Jos yleistetään, valtaosalle Ransussa esitetyt toimenpiteet ovat päihde- ja vakivaltaiseen käyttäytymiseen vaikuttaminen. Lisäksi Ransussa on usein myös maininta työtoimintaan osallistumisesta.

Vanki tavoittelee toimintaansa monipuolisuutta vankilassa oloaikana. Ransuun kirjatut ohjelmatoiminnot ja osallistuminen työtoimintaan edesauttaa vangin kykyä rikoksettomaan elämään.

Vankeuslakiesityksen perusteluissa korostetaan ohjelmatoiminnan merkitystä suhteessa työtoimintaan. Käytännössä molemmilla osa-alueilla on merkittävä rooli vangin kuntoutuksessa.

Emme näe perusteita toimintarahaluokkien vähentämiselle. On järkevää maksaa vangille hänen aktiviteettinsa, osaamisensa, ransun toteutumisen ja työsuoritusten parantumisen vuoksi toimintarahaa, joka tukee hänen edistymistä. Kaksi toimintarahaluokkaa ei tähän riitä, vaan katsomme että vähintään nykyiset kolme toimintarahatasoa tulee säilyttää niin suljetuissa kuin avovankiloissa.

Toimintarahasta päättäminen esitetään siirrettäväksi sijoittelun yhteyteen. Mielestämme oikeampi ja oikeudenmukaisempi toimintarahatason määrittely tehdään työpisteissä tai ohjelmatoiminnoissa toimivien virkamiesten toimesta. He voivat parhaiten arvioida vangin edistymisen ja osaamistason parantumisen.

Yhteiskunnassa ollaan menossa yleissitovasta palkkapolitiikasta kohti työpaikkakohtaista palkkausjärjestelmää. Vankeuslakiesityksessä vangin kohdalta kehityssuunta toteutuessaan olisi päinvastainen.

Käyttöraha tai toimintaraha on monelle vangille lähes ainoa tulolähde vankeusaikana. Raha riittää juuri ja juuri perustarpeisiin ja puhelinkorttiin. Vangin kannalta pienetkin muutokset, jotka alentavat käytettävissä olevaa rahaa, ovat merkittäviä.

Seuraavassa yksittäisiä havaintoja ja muutosesityksiä valmisteilla olevaan lakiesitykseen

Vankeuslaki
8 luku Toimintaan osallistuminen

5 §. *Ammattityö ja valmentava työ.* Jaottelusta ammattityöhön ja valmentavaan työhön ehdotetaan luovuttavaksi, joten pykälä kumottaisiin tarpeettomana.

- Lain tarkoituksena on parantaa vangin työkykyä ja valmiuksia sekä ylläpitää vangin työtaitoa ja edistää vangin työllistymistä vankeusajan jälkeen.
  Ammattityön ja valmentavan työn jaottelun ja määrittelyn poistamisella luovuttaisiin lain nykyisestä velvoitteesta seurata alan teknistä kehitystä sekä käyttää ajanmukaisia työtapoja ja -menetelmiä.

  VaKHe pitää pykälän poistamista hyvin haitallisena kehityksenä vankiloiden työtoiminnalle ja näkee määrittelyn poistamisen vahingollisena vangin ammatillisen osaamisen kehittämiselle ja ylläpitämiselle. Tämä voi vaarantaa vankien lisäksi myös henkilökunnan ammattitaidon ylläpitämisen ja kehittämisen. Pykälän kumoaminen voi myös haitata vangin valmiuksia sopeutua yhteiskuntaan hänen vapauduttuaan.

  VaKHe esittää pykälän säilyttämistä.

9 luku Vangin omaisuus ja tulot

6 §. *Käyttöraha, toimintaraha ja palkka.* Pykälässä säädettäisiin vangeille maksettavista etuuksista. Etuudet olisivat kuten nykyisinkin käyttöraha, toimintaraha ja palkka.

- VaKHe näkee perusteltuna maksaa vangille käyttörahaa, toimintarahaa niiltä päiviltä kun vanki on toiminnoissa ja palkkaa muun kuin Rikosseuraamuslaitoksen lukuun tehtävästä avolaitostyöstä.

- Lakia esitetään muutettavaksi siten, että maksuluokkia karsitaan kolmeen, joista kahta alinta käytetään suljetuissa vankiloissa ja kahta ylintä avovankiloissa.
  Kahta toimintarahaluokkaa ei voida pitää riittävänä.

  Vankiloissa tehdään monenlaista työtoimintaa joissa vangeilta vaaditaan erilaista osaamista ja motivoituneisuutta tehtävään.

Osa vangin tekemistä töistä voi olla hyvin vaatimatonta eikä edellytä juurikaan osaamista, mutta osassa tehtävissä edellytetään hyvinkin ammattimaista otetta. Tällöin toimintarahan tasoissakin tulee olla eroja.
VaKHe pitää tärkeänä, että toimintarahan maksamisen tasoja on käytettävissä vähintään kolme. Tällöin vankeja voidaan paremmin motivoida ja kannustaa kehittämään osaamistaan. Myös mahdollisuus ns. urakkapalkkaukseen tulee säilyttää.

Toimintarahan maksamisen tavoitteena tulee olla vangin aktivointi toimintaan.
Näin ollen osa-aikaisesta toiminnasta tulee maksaa vain osatoimintaraha. Rajana voidaan pitää neljää tuntia. Tämän alittavasta toiminta-ajasta maksetaan puolikas toimintaraha.

Vangin toimintarahaluokka voidaan määritellä rangaistusajansuunnitelmassa silloin kun suunnitelmassa tavoitteena on muu toiminta kuin työtoiminta.
Päätöksen työtoiminnassa olevan vangin toimintarahanluokasta ja urakkapalkkiosta tekee yksikön johtaja tai hänen määräämä esimies työnjohtajan esityksestä.

VaKHe pitää työnjohtajan keskeistä roolia tässä välttämättömänä, koska käytännön lähityötä tekevä työnjohtohenkilöstö on ainut taho joka pystyy seuraamaan ja arvioimaan vangin suoriutumista työhuoneilla.
Keskushallintoyksikkö voi määritellä urakkapalkkioiden käytettävissä olevat tasot.

Tutkintavankeuslaki

5 luku Tutkintavangin omaisuus ja tulot

7 §. *Käyttöraha ja toimintaraha.* Pykälässä säädettäisiin tutkintavangeille maksettavista taloudellisista etuuksista. Säännöksen nojalla tutkintavangeille maksettaisiin käyttörahaa tutkintavankeuden toimeenpanon ajalta. Käyttörahaa maksettaisiin vain siltä tutkintavankeusajalta, jolloin tutkintavankeus pantaisiin toimeen vankilassa. Tutkintavangin ollessa poliisin säilyttämänä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain nojalla, käyttörahaa ei maksettaisi. Lisäksi toimintoihin osallistuville tutkintavangeille voitaisiin maksaa toimintarahaa.

Toimintarahan maksamiseen sovellettaisiin vankeuslain 9 luvun säännöksiä soveltuvin osin. Koska tutkintavangeille ei pääsääntöisesti ole laadittu rangaistusajan suunnitelmaa, arvioitaisiin toimintarahaluokkaa ensisijaisesti toimintaan osallistumisen keston ja säännönmukaisuuden perusteella.

- Yhdenmukaisen kohtelun turvaamiseksi tutkintavankien osalta tulee soveltaa vankeuslain 9 luvun 6§, jossa toiminnoissa olevan tutkintavangin toimintarahan tason päättää johtaja tai hänen määräämä esimies. Työtoiminnassa työnjohtajan esityksestä.

Vantaalla 8.2.2017

Reijo Virkkunen
Puheenjohtaja
VaKHe ry

Pekko Summanen
Pääluottamusmies
VaKHe ry